

WARSZAWA, MIASTO NIEPOKONANE 1939 – 1945

Solec i Powiśle

4/W/15

N

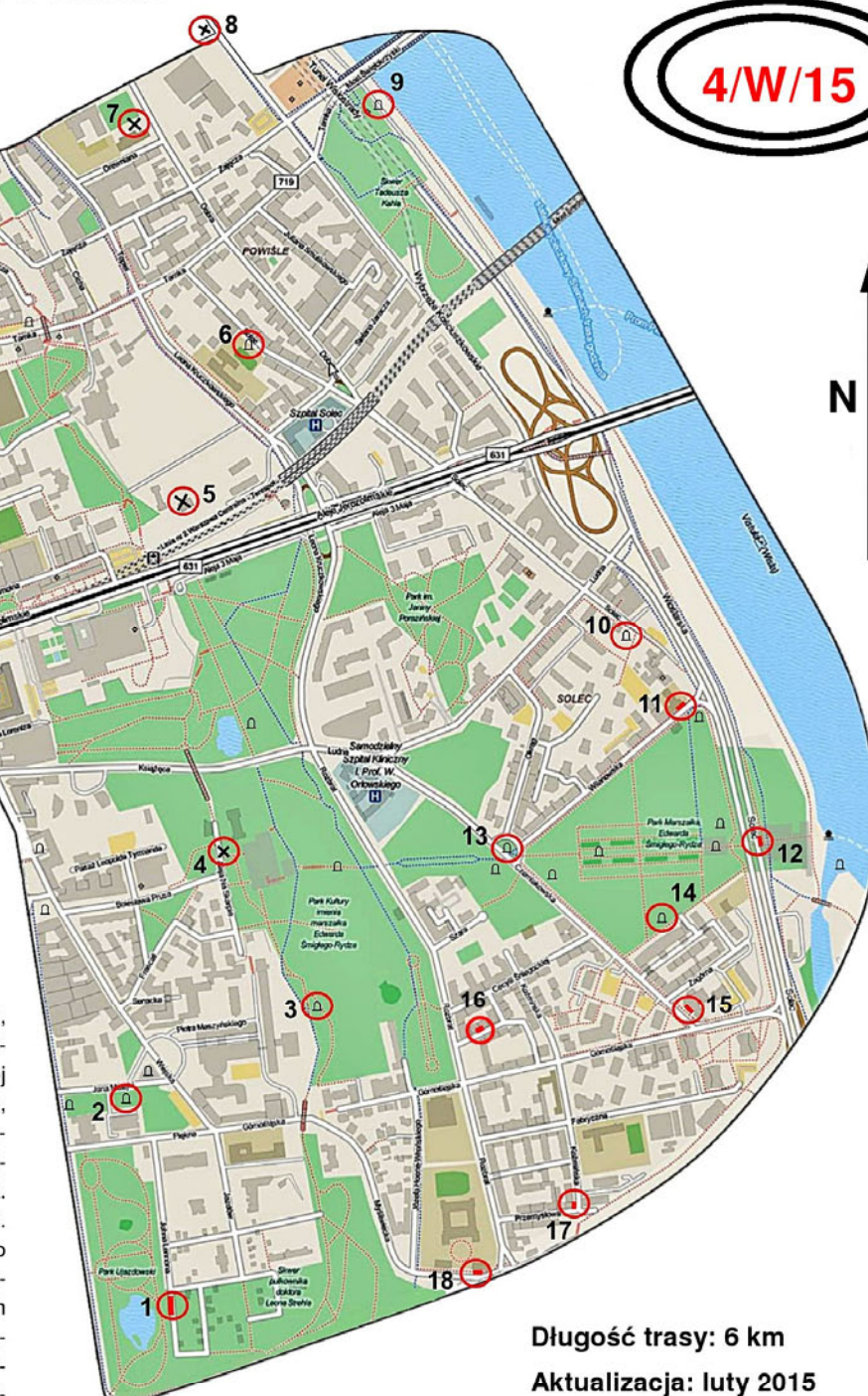
Legenda

- budynek
- pomnik, obelisk
- inny obiekt
- tablica

Źródło mapy:

© autorzy OpenStreetMap

Przed wojną, w sierpniu 1939 roku, stolica Polski liczyła 1 357 tys. mieszkańców. W okresie II wojny światowej w Warszawie zginęło 850 tys. osób, a w tym 200 tys. ludności napływowej. Według szacunków, bezpośrednio w mieście, śmierć poniosło ok. 400 tys. Polaków. Natomiast 450 tys. ludności Warszawy wymordowano w obozach koncentracyjnych i więzieniach. Suma zniszczeń powstałych w wyniku oblężenia miasta we wrześniu 1939 roku, zagłady warszawskiego getta, powstania warszawskiego oraz wyburzenia budynków przez Niemców w okresie popowstaniowym wyniosła 84% zabudowy lewobrzeżnej Warszawy. Jeśli przyjąć szacunek dla całego miasta, z Pragą łącznie, to wynosił on 65%. Tyle suche liczby, które nie oddają ogromu cierpienia i bezmiaru ludzkich dramatów oraz fenomenu jaki się tutaj dokonał.

Długość trasy: 6 km

Aktualizacja: luty 2015

Terror, który był metodą rządzenia w okupowanym mieście, spotkał się bowiem z oporem znacznej części warszawiaków. Jego intensywność i różnorodność form, jak masowe akcje zbrojne, mały i duży sabotaż, tajna działalność oświatowo-kulturalna, ratowanie zabytków, uczyniły Warszawę niezaprzeczalną stolicą Podziemnego Państwa Polskiego. Mimo ciągłego zagrożenia i represji to tutaj koncentrowały się centralne ośrodki dyspozycji politycznej i wojskowej władz polskich takie jak Delegatura Rządu na Kraj, Polityczny Komitet Porozumiewawczy czy Komenda Główna Armii Krajowej. Miasto zdobyte, okupowane, pozornie miano nad nim kontrolę, lecz jego mieszkańców nie udało się okupantowi rzucić na kolana.

Opracował Dariusz Mazurek

Na mapie Solca i Powiśla zaznaczono różne obiekty, stanowiące punkty kontrolne (PK). Do każdego z nich zostało zadane pytanie. Odpowiedzi, będące potwierdzeniem przebycia trasy, należy przesłać do organizatora.

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację

PK 1	<p>Dawny Szpital Ujazdowski. Jego korzenie sięgają roku 1794. Na początku XIX wieku tutejszy lazaret posiadał już ponad 1000 łózek. Podczas kampanii wrześniowej 1939 roku na terenie szpitala urządzono prowizoryczny Cmentarz Obrońców Warszawy (dziś znajduje się tutaj skwer L. Strehla). Z tego okresu zachowała się figura Matki Boskiej. Szczątki pochowanych tutaj żołnierzy po wojnie ekshumowano i przeniesiono na Cmentarz Wojskowy.</p> <p>Co do wojny zdobyła rzeźba?</p>
PK 2	<p>Pomnik Cichociemnych. Z 316 przetrzuczonych do Polski „ptaszków” zginęło 103, w tym 9 podczas lotu lub skoku, 84 poległo w walce lub zostało zamordowanych przez gestapo, 10 zażyło truciznę po aresztowaniu, a na 9 wykonano po wojnie karę śmierci na podstawie wyroków stalinowskich sądów. Spośród 91 cichociemnych, którzy wzięli udział w powstaniu warszawskim, 18 zginęło w walce.</p> <p>Komu lub czemu poświęcili życie?</p>
PK 3	<p>Ogrody Sejmowe stały się pierwszym, jeszcze przed Palmirami, miejscem straceń polskiej inteligencji. W pojedynczych egzekucjach mordowano tutaj zwykle nie więcej jak kilka, kilkanaście osób. Ofiary zmuszono do ukłęknięcia (nie wiążąc im rąk, ani nie zasłaniając oczu), po czym rozstrzeliwano ogniem broni maszynowej. Ciała zamordowanych początkowo zakopywano na terenie ogrodów, a później w ramach akcji zacierania śladów zbrodni palono lub wywożono w nieznanym kierunku.</p> <p>W jakim okresie przeprowadzano tutaj egzekucje?</p>
PK 4	<p>Ambasada Francji. 3 września 1939 roku Francja i Anglia wypowiedają wojnę III Rzeszy. Dzień później tłumy rozentuzjasmowanych warszawiaków wiwatują pod mieszczącą się przy ówczesnej ulicy Frascatti 22 – ambasadą Francji. Gdy tłum śpiewał na dziedzińcu „Marsylianę” francuscy dyplomaci pakowali się, by odjechać z ogarniętej wojną Polski. Kilka dni po opuszczeniu rezydencji przez ambasadora, na gmach spadły bomby. Budynek już nie istnieje. Dość dobrze zachowane, choć wypalone, mury pałacu zostały rozebrane po wojnie - jedynym reliktem jest słupek z ogrodzenia przy Muzeum Ziemi.</p> <p>Z ilu warstw cegły wzniesiono słupek?</p>
PK 5	<p>Ulica Smolna. Początkowo były tutaj koszary armii carskiej, które pod koniec XIX wieku przekazano Rosyjskiemu Towarzystwu Czerwonego Krzyża. Po odzyskaniu niepodległości obiekt przejął jego polski odpowiednik. We wrześniu 1939 roku PCK uruchomiło tutaj szpital wojenny. Wielospecjalistyczny Szpital PCK w 1942 r. zarządzeniem władz niemieckich przeszedł pod administrację miejską pod nazwą „Szpital przy Skarpie”. Z ówczesnych 4 pawilonów zachował się do dziś tylko pawilon nr 3 (ul. Smolna 6).</p> <p>Jakiego koloru jest niedźwiedź?</p>
PK 6	<p>Wytwórnia materiałów wybuchowych „Kinga”. 6 kwietnia 1944 r., w Wielki Czwartek, Niemcy otoczyli fabrykę blokując równocześnie wszystkie wyjścia ewakuacyjne (dowiedzieli się o nich od zdrajcy). Wobec zaciętego oporu jaki stawili AK-owcy i niskiego morale atakujących, ci ostatni postanowili zatopić obrońców wodą. Gdy to się nie powiodło rozpoczęli obrzucać ich granatami. Walka trwała kilka godzin. Zginęło 7 Polaków a 4 dostało się do niewoli.</p> <p>Ile kamiennych kwietników stoi wewnątrz ogrodzenia?</p>
PK 7	<p>Ta pierwsza publiczna szkoła na Powiślu wybudowana została w 1906 roku. Po wkroczeniu do Warszawy Niemcy zamienili jej budynek na koszary wojskowe. Od 7 sierpnia 1944 r. funkcjonował tutaj szpital. Początkowo szpital przyjmował głównie cywilów, lecz z czasem zaczęto tutaj kierować również rannych powstańców – głównie żołnierzy 4. kompanii Zgrupowania „Krybar”. 27 września około 14.00 Niemcy wtargnęli do szpitala mordując około 25 osób (rannych i członków personelu).</p> <p>Jakie zwierzę pilnuje nocą dziedzińca?</p>
PK 8	<p>Elektrownia „Powiśle”. Pierwszy prąd popłynął stąd już w roku 1904. 1 sierpnia 1944 roku 107 jej pracowników, żołnierzy AK, po wielogodzinnej walce zdobyło elektrownię i broniło jej do 7 września 1944 r. dostarczając prąd walczącemu miastu. W walkach poległo 25 powstańców. Elektrownia była jednym z najszybciej uruchomionych budynków po zniszczeniu Warszawy. Już dzień po wyparciu z miasta Niemców, po zamrożonej Wiśle do zakładu dostali się energetycy. Zdemontowane urządzenia z Powiśla odnaleźli przypadkiem w Nysie na Śląsku. Elektrownię zamknięto ostatecznie w 2003 roku.</p> <p>Jaki relikw przesłości tutaj stoi?</p>
PK 9	<p>Pomnik Syreny. Ten symbol Warszawy ma twarz poetki Krystyny Krahelskiej, autorki piosenki „Hej chłopcy, bagnet na broń”, która zginęła w drugim dniu Powstania Warszawskiego. Został ustawiony w 1939 r. lecz nigdy oficjalnie nie był odsłonięty. Przeszkodziła temu wojna.</p> <p>Uzupełnij brakujące słowa: ... 1937.</p>

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację

PK 10	<p>Solec 63 – miejsce egzekucji kilkudziesięciu więźniów Pawiaka. W Warszawie krążyły pogłoski, że egzekucja została przeprowadzona, gdy w pobliskim kościele odbywało się nabożeństwo. W niemieckim obwieszczeniu podano nazwiska 34 rozstrzelanych. W gronie ofiar znaleźli się m.in. Halina Stabrowska (kierowniczką sekretariatu Komendanta Głównego AK, generała Tadeusza Bora-Komorowskiego) oraz dr Tadeusz Wiśniewski (botanik, briolog, fitogeograf, pracownik naukowy Uniwersytetu Warszawskiego). Egzekucję przeprowadzono 30 listopada 1943 roku.</p> <p>Jaka błędna data widnieje na tablicy?</p>
PK 11	<p>Nieistniejący dom przy ul. Wilanowskiej 1 – ostatnia Reduta Czerniakowa zaciekle broniona przez powstańców, którzy do końca liczyli na pomoc z drugiego brzegu Wisły. Gdy ta nie nadeszła, w nocy z 22 na 23 września podjęto ostatnią próbę przebicia się do Śródmieścia. Niestety udało się to tylko 5 powstańcom, pozostali polegli lub zostali schwytani. Wobec braku nadziei na jakąkolwiek pomoc dzień później reduta upadła. Do niewoli trafiło około 470 obrońców Czerniakowa, z których ponad połowę zabito.</p> <p>Ile dni trwała heroiczna walka Czerniakowa z okupantem?</p>
PK 12	<p>Płyta Desantu Czerniakowskiego. Upamiętnia ona desant oddziałów 3 DP 1 Armii Wojska Polskiego dokonany tutaj nocą z 15 na 16, z 16 na 17 i 17 na 18 września 1944 r. Żołnierze mieli pomóc powstańcom, ale nie dostali wsparcia artylerii i lotnictwa z drugiej strony Wisły. Nawiązali łączność z oddziałami powstańców ze zgrupowania „Radosław”, jednak nie utrzymali przyczółku. W walce poległo 2056 żołnierzy. Dopełnieniem płyty jest umieszczona w przejściu podziemnym pod Wisłostradą płaskorzeźba ukazująca desant.</p> <p>Jaka legendarna postać wspiera walczących?</p>
PK 13	<p>Pluton 535. Latem 1944 roku pluton liczył 57 żołnierzy, w tym: 28 Słowaków, 3 Węgrów, 6 Gruzinów, 1 Ukraińca, 1 Czecha i 18 Polaków. W powstaniu oddział brał udział w atakach m.in. na Belweder, Bank Gospodarstwa Krajowego i kościół przy ulicy Łazienkowskiej. Później w składzie Zgrupowania „Kryśka” bronił pozycji na Czerniakowie. Słowacy, jako jedyni z cudzoziemców walczących w powstaniu, mieli prawo występować pod własnymi sztandarami. Barwy narodowe nosili też na opaskach.</p> <p>Ile ramion ma krzyż?</p>
PK 14	<p>Jan Nowak Jeziorański - polski polityk, działacz społeczny i żołnierz AK. Podczas powstania warszawskiego wziął ślub z łączniczką Jadwigą Wolską, ps. „Greta”. Ich ślub był odprawiony w przerwie między pogrzebami. Trwał 7 minut. W przeddzień kapitulacji powstania, działając z rozkazu gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego, Jeziorański wyruszył do Londynu, wywożąc setki dokumentów i zdjęć. Zyskał wówczas przydomek Kuriera z Warszawy.</p> <p>Jakie było jego ulubione nakrycie głowy?</p>
PK 15	<p>Kościół MB Częstochowskiej to swoiste wotum wdzięczności i pomnik pamięci wzniesiony w znacznej mierze ze składek mieszkających za granicą a walczących na Powiślu powstańców. Znajdują się tutaj m.in. relikwie zamordowanego przez hitlerowców bł. ks. Józefa Stanka kapelana Zgrupowania AK „Kryśka”, który miał zostać powieszony na własnej stule.</p> <p>Co łączy „Muchę”, „Wronę”, „Sępa” i „Mundka” z czarownicą?</p>
PK 16	<p>Ulica Dmochowskiego. Akcja „Główki”. Miejsce udanego zamachu na Augusta Kretschmanna, pracownika referatu IV A 3c warszawskiego oddziału Gestapo oraz zastępcę komendanta Gęsiówki, gdzie zasłynął z okrucieństwa oraz sadyzmu wobec więźniów. Kretschmann został zlikwidowany 24 września 1943 roku pod drzwiami swego domu. Wyrok wykonali żołnierze Agat-u.</p> <p>Kto wykonał projekt kamienicy?</p>
PK 17	<p>Przemysłowa 28/32. W nieistniejącym już dziś budynku mieściła się drukarnia Związku Jaszczurczego Narodowych Sił Zbrojnych. Powielano tutaj m.in. takie pisma jak „Szaniec”, „Płacówka”, „Zaloga” czy „Rzeczpospolita”. 17 czerwca 1942 roku zaskoczona załoga stoczyła nierówny bój z Niemcami. Na miejscu zginęło 3 obrońców.</p> <p>Ilu żołnierzy zostało rannych i co się z nimi stało?</p>
PK 18	<p>Mieszcząca się przy ulicy Myśliwieckiej gimnazjum zostało założone 1 września 1918 r. jako państwowe Królewsko-Polskie Gimnazjum im. Stefana Batorego. Wśród wielu jego wybitnych absolwentów byli m.in. K.K. Baczyński, Jan Bytnar „Rudy”, Aleksy Dawidowski „Alek”, Tadeusz Zawadzki „Zośka” oraz Jan Ródowicz „Anoda”.</p> <p>Jaką nazwę nosiła wcześniej ulica?</p>

Odpowiedzi należy przestać na e-mail: poczta@trino.pttk.pl lub za pomocą formularza.

Przesłanie odpowiedzi oznacza zgodę na umieszczenie na liście osób, które przebyły TRInO.

trino.pttk.pl